

EMIN
ESCU
POEM
cu POEM

Redactare: Domnița Ștefănescu
Tehnoredactare: Liviu Stoica
Corectură: Adriana Călinescu
Design copertă: Andra Penescu

EMINESCU, POEM CU POEM. LA O NOUĂ LECTURĂ

Alex. Ștefănescu

Copyright © 2017 Editura ALLFA

Toate drepturile rezervate.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ȘTEFĂNESCU, ALEX

Eminescu, poem cu poem - La o nouă lectură / Alex.

Ștefănescu. - București: ALLFA, 2017

ISBN 978-606-783-069-9

821.135.1.09

Grupul Editorial **ALL**:

Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,

sector 6, cod 060512 – București

Tel.: 021 402 26 00

Fax: 021 402 26 10

www.all.ro

Editura **ALLFA** face parte din **Grupul Editorial ALL**.

f/editura.all

allcafe.ro

Alex. Ștefănescu

EMIN
ESCU
POEM
cu POEM

La o nouă lectură

Sumar

Notă / 9
O carte în plus... / 11

Comentarii critice. Poeziile antume

La mormântul lui Aron Pumnul / 15
Venere și Madonă / 19
Epigonii / 21
Mortua est! / 27
Înger de pază / 29
Noaptea... / 30
Egiptul / 32
Cugetările sărmanului Dionis / 37
Înger și demon / 41
Floare albastră / 44
Împărat și proletar / 47
Făt-Frumos din tei / 53
Melancolie / 55
Crăiasa din povești / 58
Lacul / 60
Dorința / 63
Călin (file din poveste) / 65
Strigoii / 84
Povestea codrului / 87
Povestea teiului / 90
Singurătate / 93
Departate sunt de tine... / 95
Pajul Cupidon... / 98
O, rămâi / 100
Pe aceeași ulicioară... / 103
De câte ori, iubito... / 105
Rugăciunea unui dac / 107
Atât de fragedă... / 110
Sonete / 112
Freamăt de codru / 115

Revedere /	117
Foaia veștedă (după N. Lenau) /	119
Despărțire /	121
O, mamă... /	123
Scrisoarea I /	125
Scrisoarea II /	139
Scrisoarea III /	143
Scrisoarea IV /	164
Scrisoarea V /	174
Mănușa (după Fr. Schiller) /	179
Luceafărul /	180
Doină /	205
S-a dus amorul... /	211
Când amintirile... /	213
Adio /	214
Ce e amorul? /	216
Pe lângă plopii fără soț /	217
Și dacă... /	221
Glossă /	222
Odă (în metru antic) /	228
Iubind în taină... /	231
Trecut-au anii... /	232
Veneția /	235
Se bate miezul nopții... /	238
Cu mâne zilele-ți adaogi... /	240
Peste vârfuri /	241
Somnoroase păsărele... /	243
De-or trece anii... /	245
Lasă-ți lumea... /	247
Te duci... /	249
Din valurile vremii... /	251
Ce te legeni... /	252
La mijloc de codru... /	253
Mai am un singur dor /	254
Criticilor mei /	257
Diana /	260
Din noaptea... /	261
Sara pe deal /	262
Nu mă înțelege /	264
La steaua /	265
De ce nu-mi vii /	267
Kamadeva /	269

Addenda. Poeziile antume

- La mormântul lui Aron Pumnul / 272
  - Venere și Madonă / 273
  - Epigonii / 275
  - Mortua est! / 279
  - Înger de pază / 282
  - Noaptea... / 283
  - Egiptul / 284
- Cugetările sârmanului Dionis / 287
  - Înger și demon / 289
  - Floare albastră / 293
  - Împărat și proletar / 295
  - Făt-Frumos din tei / 301
  - Melancolie / 304
  - Crăiasa din povești / 306
    - Lacul / 307
    - Dorința / 308
  - Călin (file din poveste) / 309
    - Strigoii / 317
    - Povestea codrului / 326
    - Povestea teiului / 328
    - Singurătate / 331
  - Departate sunt de tine... / 333
    - Pajul Cupidon... / 334
      - O, rămâi / 336
    - Pe aceeași ulicioară... / 337
    - De câte ori, iubito... / 338
    - Rugăciunea unui dac / 339
      - Atât de fragedă... / 341
      - Sonete / 343
    - Freamăt de codru / 345
      - Revedere / 347
  - Foaia veștedă (după N. Lenau) / 348
    - Despărțire / 349
    - O, mamă... / 351
    - Scrisoarea I / 352
    - Scrisoarea II / 356
    - Scrisoarea III / 359
    - Scrisoarea IV / 367
    - Scrisoarea V / 371

Mănușa (după Fr. Schiller) / 375
Luceafărul / 377
Doină / 389
S-a dus amorul... / 391
Când amintirile... / 393
Adio / 394
Ce e amorul? / 396
Pe lângă plopii fără soț / 397
Și dacă... / 399
Glossă / 400
Odă (în metru antic) / 403
Iubind în taină... / 404
Trecut-au anii... / 405
Veneția / 406
Se bate miezul nopții... / 407
Cu mâne zilele-ți adaogi... / 408
Peste vârful / 409
Somnoroase păsărele... / 410
De-or trece anii... / 411
Lasă-ți lumea... / 412
Te duci... / 413
Din valurile vremii... / 415
Ce te legeni... / 416
La mijloc de codru... / 417
Mai am un singur dor / 418
De-oi adormi... (variantă) / 419
Nu voi mormânt bogat (variantă) / 421
Iar când voi fi pământ (variantă) / 422
Criticilor mei / 424
Diana / 425
Din noaptea... / 426
Sara pe deal / 427
Nu mă înțelege / 428
La steaua / 429
De ce nu-mi vii / 430
Kamadeva / 431

Notă

Textele eminesciene care au constituit obiect de studiu și din care s-au extras citate pentru comentariile critice din această carte provin din ediția Perpessicius (M. Eminescu, *Opere. Poezii tipărite în timpul vieții*, I, Introducere. Note și variante. Anexe. Ediție critică îngrijită de Perpessicius. București. Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1939), dar au fost coroborate cu cele din alte ediții, ca și cu manuscrisele din ediția anastatică a Academiei Române. Ordinea lor este cronologică, așa cum a stabilit-o Perpessicius, ceea ce înseamnă cu o inevitabilă aproximație; nimeni n-ar putea afla exact când anume a început și când anume a luat sfârșit elaborarea fiecărui poem (Eminescu lucrând simultan la mai multe și păstrându-le pe unele dintre ele în stadiul de șantier ani la rând).

Au fost supuse analizei exclusiv poemele antume, nu pentru că ar fi toate mai valoroase decât toate postumele, ci pentru că au apărut din voința poetului și putem considera astfel că avem aprobarea lui pentru a le analiza și evalua.

Ortografia a fost actualizată în măsura în care această operație nu a modificat pronunțarea cuvintelor.

Comentariile critice pot fi citite fără consultarea operei lui Eminescu, întrucât în cuprinsul lor se află toate citatele necesare. Totuși, la addenda sunt reproduse integral poeziile publicate în timpul vieții poetului, pentru eventualitatea că unii cititori vor să le revadă.

Cele patru fotografii de pe ultima copertă sunt, dintre cele păstrate în diverse colecții, singurele care îl reprezintă în mod cert pe poet:

1. Mihai Eminescu, 1869, foto: J. Thomăș, Praga.
2. Mihai Eminescu, 1878, foto: Franz Dushek, București.
3. Mihai Eminescu, 1884, foto: Nestor Heck, Iași.
4. Mihai Eminescu, 1887, foto: Jean Bieliș, Botoșani.

carte în plus...

Am lucrat la această carte patru ani. Patru ani am locuit în viața lui Eminescu. Nu în biografia lui, ci în viața lui, care era poezia. A fost frumos, foarte frumos. Dar acum m-am întors în viața mea. Mă bucur că am reușit să închei un volum pe care visam de multă vreme să-l scriu. În timp ce lucrăm – de obicei noaptea, pentru că ziua aveam de îndeplinit alte obligații – mă obseda gândul că mi se va întâmpla ceva rău care mă va împiedica să termin cartea.

Cum să pretind că sunt critic literar dacă ajung la sfârșitul vieții fără să fi scris despre cel mai mare poet al nostru și unul dintre cei mai mari poeți ai lumii?

Mulți cunoscuți ai mei, știind că în bibliotecii s-au adunat, de-a lungul a peste un secol, sute de cărți despre Eminescu, mă întrebau de ce mai scriu și eu una. „Nu s-a scris destul despre Eminescu? Crezi că o să găsești interpretări mai originale ale operei lui decât cele dinaintea ta?”

Dar eu nu-mi doream să fiu, cu orice preț, original. Dorința de originalitate i-a făcut pe mulți exegeți să se îndepărteze de textul eminescian. Este ca și cum, la un concurs de tir, după ce primii participanți au nimerit ținta, următorii ar trage intenționat în afara ei, fiecare tot mai departe, ca să nu-i imite pe cei dintâi!

S-a ajuns la aberații, la considerații critice cu totul străine de poeziile lui Eminescu. Multe cărți de specialitate, până și manualele școlare sunt pline de ele.

Inițiativa mea critică s-ar putea numi „întoarcerea la text“. Să citim încă o dată, cu atenție, poeziile lui Eminescu și să încercăm să înțelegem ce anume ne emoționează și prin ce mijloace.

Am avut surprize revizitând (cum se spune azi) poemele eminesciene. Am constatat cât de mult se înșală (sau cu câtă dezinvoltură falsifică realitatea) cei care susțin că succesul lui Eminescu ca poet se datorează exclusiv muzicalității versurilor lui. Am mai descoperit că părți considerabile din poemele eminesciene sau chiar poeme întregi n-au fost examinate și comentate *niciodată* de criticii și istoricii literari.

Dar mai mult decât orice altceva m-a surprins, încă o dată, frumusețea fără seamăn a poeziei lui Eminescu. Știam de multă vreme ce putere de seducție are această operă, dar admirația mea îmi rămăsese în

mente ca o idee pasivă. Recitind-o acum cuvânt cu cuvânt, vers cu vers și poem cu poem, mă întrebam cu oarecare îngrijorare: o să mai simt ceea ce am simțit pe vremuri, când am descoperit-o? („Mai suna-vei dulce corn pentru mine vreodată?“)

A fost mai mult decât mă așteptam. În timpul lecturii, m-am simțit nu numai entuziasmat, ci și intimidat de ceea ce a putut să facă un tânăr din secolul nouăsprezece din cuvintele limbii române. Le-a combinat cu o artă care seamănă cu magia. Tocmai de aceea stângăciile din unele texte ale sale (în special din cele scrise în anii adolescenței) au făcut emoția mea și mai vie, dovedind că autorul a fost un om, nu un supraom.

Spun și eu (parafrazându-l prin inversare pe Marin Sorescu): Eminescu a existat! Chiar a existat, nu este un personaj de legendă! Un om real a creat o operă de o valoare neverosimilă. Și a avut ca mijloc de exprimare o limbă pe care noi, azi, o vorbim atât de prost! Poate învățăm ceva de la el. Sau poate ne dăm seama, măcar, că suntem în stare să realizăm ceva extraordinar, dacă unul de-al nostru a făcut-o cândva.

Alex. Ștefănescu

*C*omentarii critice
Poeziile antume

La mormântul lui Aron Pumnul

Primele poezii scrise de Eminescu n-au nimic eminescian. Și sunt, în general, lipsite de poezie. Încă adolescent, cu mintea plină de ecourile lecturilor din *Lepturariul* lui Aron Pumnul, poetul imită într-un mod exterior diverse voci lirice din vremea lui. O face cu o seriozitate naivă, trăind o beție pe care Titu Maiorescu o va numi la un moment dat – referindu-se la alți autori – beția de cuvinte.

Peste mai bine de o sută de ani, tot într-un mod exterior – dar intenționat exterior – va imita acele voci lirice Mircea Cărtărescu, în volumul *Levantul*. Ceea ce Mircea Cărtărescu va parodia cu premeditare, Eminescu parodiază involuntar, în ambele cazuri totul bazându-se pe o familiarizare perfectă cu stilurile poetice ale epocii.

La mormântul lui Aron Pumnul, prima poezie publicată de Mihai Eminescu – pe vremea când avea 16 ani, era elev la K.K. Ober-Gymnaziium din Cernăuți și semna Mihail Eminovici – conține un singur vers demn de interes, un singur vers care ar fi putut atrage atenția unui cititor atent și binevoitor. Am să revin asupra lui. Decamdată trebuie spus că toate celelalte versuri, greoi-bombastice, lipsite de capacitatea de a emoționa, nu anunță prin nimic un poet. În ceea ce mă privește, dacă le-aș fi primit la „poșta redacției“, i-aș fi răspuns autorului că nu are talent și că ar trebui să renunțe la poezie. Iar dacă autorul m-ar fi ascultat, n-aș fi știut niciodată că am săvârșit o crimă împotriva culturii.

„Îmbracă-te în doliu, frumoasă Bucovină,/ Cu cipru verde-ncinge antică fruntea ta;/ C-acuma din pleiada-ți auroasă și senină/ Se stinse un luceafăr, se stinse o lumină,/ Se stinse-o dalbă stea!“

Poetul dezvoltă, după cum se vede, o retorică barocă, folosind cuvinte mari și serii sinonimice care eșuează în tautologii. Profesorul dispărut este definit, succesiv, ca un luceafăr, ca o lumină și ca o dalbă stea. Cele trei reprezentări ale unei prezențe luminoase în lume nu se completează reciproc și nici nu se rectifică una pe alta pentru a se ajunge la o îmbogățire sau la o nuanțare a semnificației. Este vorba doar de o repetare având drept scop umplerea tiparului prozodic.

Și celelalte imagini sunt convenționale și șterse, de inspirație școlăresc-livrescă. Ar fi putut fi activate din punct de vedere estetic, dar

elevul de gimnaziu pare atât de mulțumit că le cunoaște și că le poate utiliza încât nu mai face efortul să le curețe de rugină.

Și apoi, oricum, poezia scrisă la moartea profesorului său iubit, Aron Pumnul, erou al luptei pentru apărarea identității culturale a românilor în Bucovina aflată sub jurisdicție austriacă, este o odă funebră cu caracter oficial. Tânărul autor o scrie cu un scop precis – să o includă într-o broșură cuprinzând și versurile colegilor săi de gimnaziu, sub titlul comun *Lăcrămioarele învățăceilor gimnaziști de-n Cernăuți la mormântul prea iubitului lor profesor Arune Pumnul*. În aceste condiții, în mod inevitabil el are grijă să scrie *cum se scrie*. La o înmormântare nu te îmbraci original, ci porți obligatoriu haine de doliu, ceea ce înseamnă că accepți o uniformă a ceremonialului colectiv.

De altfel, celelalte patru poezii în limba română din broșură (alte două fiind scrise în germană), compuse de alți gimnaziști, sunt foarte asemănătoare cu poezia lui Eminescu. Iată, ca exemplu, cum sună necrologul în versuri semnat de Șt. Ștefureac:

„Plângi acum junime! Plângi cu întristare,/ Căci fatala moarte fără îndurare/
Ți-a răpit din sânu-ți, ce era mai rar,/ Ți-a răpit un mândru, scump mărgăritar!//
Ți-a răpit, vai! Steaua, ce cu înfocare,/ Sus pe orizontul dulcii țării tale/
Fără contenire, falnic strălucea/ Și la metă naltă calea-ți arăta!“

Eminescu își începe discursul cu un verb la imperativ: „Îmbracă-te în doliu, frumoasă Bucovină!“ Ștefureac își începe și el discursul cu un verb la imperativ: „Plângi acum junime! Plângi cu întristare!“; Eminescu îl compară pe regretatul profesor cu o stea. Ștefureac îl compară și el cu o stea. Limbajul poetic, în totalitatea lui, este la amândoi autorii încărcat și teatral.

Afirmam la început că există un singur vers în artificioasa poezie a tânărului Eminescu (pe atunci – Eminovici) care te poate face să te gândești că autorul are simț poetic. Este vorba de versul următor:

„Metalica, vibrânda a clopotelor jale“

Poetul dă dovadă de curaj artistic amintind de jalea clopotelor. El trece peste ceea ce toată lumea știe, că dangătul clopotelor este un mijloc prin care oamenii își comunică tristețea, și își imaginează că și clopotele deplâng moartea lui Aron Pumnul. În plus, el individualizează jalea clopotelor, calificând-o drept metalică, vibrândă, cu o finețe a observării realității care va fi parte constitutivă a eminescianismului.

În mod curios există o mărturie conform căreia tocmai acest vers nu-i plăcea lui Eminescu atunci când a încredințat poezia tiparului. Iată ce povestește Teodor V. Ștefanelli despre acest moment (în *Amintiri despre Eminescu*, 1914):

„Seara m-am dus iarăși la Eminescu și l-am aflat scriind o poezie. El mai schimba, mai adăogia, mai netezea, dar am observat că nu i-a plăcut că l-am surprins.“; „Mi-a citit apoi întreaga poezie.“; „După cetire îmi spuse singur că începutul strofei a doua, adică «Metalica, vibrânda a clopotelor jale», nu-i place, dar nu mai are timp să prefacă poezia căci trebuie să o predea.“

Îți vine să crezi, gândindu-te la acest moment evocat de Ștefanelli, că tânărul Eminescu, încă neformat ca poet, a tresărit el însuși auzind sunetul nemaiauzit al poeziei eminesciene și primul lui impuls a fost să-l respingă. Era ca și cum ar fi vrut să-și refuze propriul destin.

*

Din alte poeme compuse la acea vârstă nu se poate reține niciun vers original. Toate sunt scrise în limba de lemn a poeziei tânguio-sentimentale și declamativ-patriotice din epocă. Este limba în care I.L.Caragiale a conceput tiradele lui Rică Venturiano. Putem parcurge textele eminesciene de atunci fugitiv, transcriind la întâmplare scurte citate din fiecare. Rezultă, prin însumare, un poem compozit, dar unitar stilistic:

De-aș avea („De-aș avea o floricică/ Gingașă și tinerică“), *O călărire în zori* („Roz-alb-auroră, cu bucle de aur/ Sclipinde-n rubin,/ Revarsă din ochii-i de lacrimi tezaur/ Pe-al florilor sân“), *Din străinătate* („Da! Da! Aș fi ferice, de-aș fi încă odată/ În patria-mi iubită, în locul meu natal,/ Să pot a binezice cu mintea-nflăcărată/ Visările juniei, visări de-un ideal.“), *La Bucovina* („Astfel totdeauna, când gândesc la tine,/ Sufletul mi-apasă nouri de suspine,/ Bucovina mea!“), *Speranța* („Cum mângâie dulce, alină ușor/ Speranța pe toți muritorii!/ Tristeță, durere și lacrimi, amor,/ Azilul își află în sânu-i de dor/ Și pier, cum de boare pier norii.“), *Misterele nopții* (Când din stele auroase/ Noaptea vine-ncetșor/ Cu-a ei umbre suspinânde,/ Cu-a ei silfe șopotinde,/ Cu-a ei vise de amor“), *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie* („Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,/ Țara mea de glorie, țara mea de dor?! Brațele nervoase, arma de tărie,/ La trecutu-ți mare, mare viitor!), *La Heliade* („De

mi-ar permite-Apolon s-aleg dintre cunune,/ Ghirlanda n-aș alege-o de flori plâpânde, june,/ Ci falnica cunună a bardului bătrân;/ Eu n-aș alege lira vibrândă de iubire,/ Ci ceea care falnic îmi cântă de mărire,/ Cu focul albei Veste aprinde al meu sân.“), *La o artistă* („Ah, ca visul ce se-mbină/ Palid, lin, încetișor,/ Cu o rază de lumină/ Ce-arde geana ochilor;/ Tu cântare întrupată!/ De-al aplauzelor fior/ Dispărând divinizată,/ Răpiși sufletu-mi în dor.“), *Amorul unei marmure* („Eu singur n-am cui spune cumplita mea durere,/ Eu singur n-am cui spune nebunul meu amor,/ Căci mie mi-a dat soarta amara mângâiere/ O piatră să ador.“), *Junii corupți* („Ce am de-alege oare în seaca-vă ființă?!/ Ce foc fără-a se stinge, ce drept fără să-mi mință,/ O, oameni morți de vii!/ Să vă admir curajul în vinure vărsate,/ În sticle sfărâmate, hurii nerușinate/ Ce chiue-n orgii?“), *Amicului F.I.* („Visuri trecute, uscate flori/ Ce-ați fost vieța vieții mele,/ Când vă urmam eu, căzânde stele,/ Cum ochiul urmă un meteor,// V-ați dus cu anii, ducu-vă dorul,/ Precum cu toamna frunzele trec;/ Buza mi-e rece, sufletul sec,/ Vieța mea curge uitând isvorul.“), *La moartea principelui Știrbey* („Cine-i acvila ce cade? Cine-i stânca ce se sfarmă?!/ Cine-i leul ce închide cu durere ochii săi?!/ Cine-i tunetul ce moare umplând lumea de alarmă?.../ — *Este Domnul României: Barbu Dimitrie Știrbey!...*“).

Venere și Madonă

Venere și Madonă este prima poezie publicată de Eminescu în selecta revistă *Convorbiri literare* din Iași (în numărul din 15 aprilie 1870). Poetul, în vârstă de douăzeci de ani, a trimis-o redacției prin poștă, din Viena, reușind să atragă imediat atenția asupra lui, deși nimeni de la *Junimea* nu auzise până atunci de el.

Este, într-adevăr, cum s-a spus, cel dintâi text cu irizații de eminescianism, deși cuprinde și destulă retorică teatral-romantică, învățată de la Heliade și Bolintineanu. Toate poeziile anterioare, scrise și ele în stilul declamativ al epocii, sunt lipsite de prefigurări a ceea ce va fi Eminescu mai târziu. Este de mirare cum a reușit Iosif Vulcan de la revista *Familia* din Oradea să vadă un mare talent în tânărul de 16 ani, Mihail Eminovici, care îi trimisese asemenea poezii.

În *Venere și Madonă*, Eminescu dezvoltă, întâi, ideea subtilă că Rafael a pictat-o pe fecioara Maria plecând de la imaginea zeiței dragostei din mitologia antică. Că a păstrat ceva din feminitatea acesteia, dar că a transfigurat-o, ca să o reprezinte pe Madona Dumnezeie.

În continuare, pe neașteptate, poetul evocă o femeie „stearpă, fără suflet, fără foc“ din care și el – asemenea lui Rafael – a făcut un înger. Unii comentatori au găsit comparația incoerentă, întrucât Venera care l-a inspirat pe pictor este admirabilă, iar femeia care l-a inspirat pe poet – detestabilă. Dar Eminescu nu o strictă similitudine avea în minte. El se referă, în mod evident, la capacitatea artistului – pictor sau poet – de a sacraliza un personaj feminin, oricum ar fi acesta.

Dintr-o zeiță a frumuseții femeiești ispititoare, Rafael a făcut o sfântă, iar Eminescu a sanctificat și el, în poezie, un personaj feminin. Poetul regretă că a idealizat-o pe o femeie care nu merita să fie privită cu adorație. Explozia sa de furie – specifică certurilor între îndrăgostiți – îi pune în valoare talentul de pamfletar:

„Din demon făcui o sântă, dintr-un chicot, simfonie,/ Din ochirile-ți murdare ochiu-aurorei matinal.“

Este foarte caustică remarca poetului că a făcut, dintr-un chicot, simfonie. În *Scrisoarea III* și în *Doina* această forță pedepsitoare conferită cuvintelor va ajunge la paroxism, creând impresia că diatribele și imprecățiile îi lovesc fizic pe oponenți, ca niște palme date peste față.

La fel de violentă este acuzația dintr-o altă strofă:

„Tu îmi pari ca o bacantă, ce-a luat cu-nșelăciune/ De pe-o frunte de fecioară mirtul verde de martir“. Noroc că această frază rechizitoriială are un caracter livresc, astfel încât cruzimea ei este mult atenuată.

Eminescu forțează și face să trosnească limbajul poetic la modă în epocă. El reinventează cu o forță calmă poezia, obligând cuvintele să se definească și să se ordoneze altfel decât până la el.

Versul cel mai frumos și mai uimitor din *Venere și Madonă* se află în strofa a doua: „Braț molatic ca gândirea unui împărat poet“. Comparația are ceva dintr-un act de magie. Nimeni dintre noi nu știe cum este „gândirea unui împărat poet“, și totuși, citind versul, îl înțelegem imediat. Îl înțelegem întâi invers și anume aflând că gândirea unui împărat seamănă cu un braț leneș și voluptuos. Apoi, știind parcă dintotdeauna cum este gândirea unui împărat poet, ne reprezentăm și brațul, purificat de concretețea lui brutală din viața de fiecare zi.

Acest vers remarcabil este precedat de unul în care eminescianismul încearcă „din goluri a se naște“:

„Venere, marmură caldă, ochi de piatră ce scânteie,/ Braț molatic ca gândirea unui împărat poet“.

„Marmură caldă“ și „ochi de piatră ce scânteie“ sunt forme primitive de oximoron, figură de stil pe care Eminescu o va duce cândva la desăvârșire.

Se mai pot face, în legătură cu poemul *Venere și Madonă*, două observații amuzante:

Evocând-o pe zeița dragostei, Eminescu are în vedere, fără îndoială, nu zeița, ci o statuie a ei (nu întâmplător folosește cuvântul „marmură“). Inevitabil, ne gândim la *Venus din Milo*, opera sculptorului Alexandros din Antioch. Această statuie – așa cum se prezintă după două milenii de la crearea ei – nu numai că nu are braț molatic, dar nu are deloc brațe.

Ne putem amuza și citind în cheie caragialescă finalul poemului, în care poetul cade în genunchi și îi cere iertare femeii pe care a pus-o la zid într-un acces de misoginism. Parcă asistăm la scena împăcării dintre Veta și Chiriac din *O noapte furtunoasă*:

„Plângi copilă? – C-o privire umedă și rugătoare/ Poți din nou zdrobi și frânge apostat' inima mea?/ La picioare-ți cad și-ți caut în ochi negri-adânci ca marea,/ Și sărut a tale mâne, și-i întreb de poți ierta.“